

Тема 1. Глобалізація як об'єктивний процес розвитку світової економіки

- 1. Актуальність вивчення проблем глобалізації.**
- 2. Становлення глобалістики як науки.**
Предмет, мета та завдання дисципліни «Теорія глобалізації».
- 3. Сутність та об'єктивні передумови процесу глобалізації.**
- 4. Класифікація чинників глобалізації.**
- 5. Особливості сучасної глобалізації.**

1. Актуальність вивчення проблем глобалізації.

Сучасний етап розвитку людства характеризується усвідомленням взаємозалежності, взаємопов'язаності народів, країн, структур, інститутів і громадян. В науці цей етап отримав назву **«глобалізація»** (англ. *globalization*) - загальносвітовий процес, що охоплює усі сфери, процеси та явища **суспільного життя світу** (політика, економіка, культура, свідомість тощо).

Термін «глобалізація» (англ. global – всезагальний, лат. globus — куля) має два значення:

- 1) *охоплює всю земну кулю; всесвітній;*
- 2) *загальний, масштабний, повний, універсальний.*

Отже, **глобалізація – всеохоплюючий процес трансформації світу у відкриту цілісну систему інформаційно – технологічних, фінансово – економічних, суспільно – політичних, соціально – культурних взаємозв'язків.**

Економічна глобалізація

- + **Глобалізація економіки** - процес об'єднання найважливіших секторів національних економік в єдину цілісну систему.
- + **Глобалізація економіки** – це складний, багаторівневий процес закономірних якісних перетворень світової економіки, що відбуваються на основі: усупільнення виробництва; поглиблення інтеграційних процесів у результаті прискорення міжнародних переміщень товарів, послуг, капіталів; розвитку новітніх інформаційних технологій.
- + **Результатом розвитку даного процесу є трансформація світової економіки у глобальну.**
- + **Глобалізація як економічне явище (процес) та об'єктивна закономірність розвитку людства** постійно привертає увагу вчених та економістів внаслідок того, що:
 - значно поглибилася у останній третині минулого століття та стала **домінантою світового розвитку**, адже вона є проявом сучасної **постіндустріальної стадії розвитку світової економіки** і суспільства у відносинах між країнами світу.
 - набуває власної логіки та інерції, має **все більший вплив на розвиток національних економік різних країн**.

Різниця між глобальною і світовою економіками

- + **Світова економіка** - система, де процес накопичення капіталу відбувається по всьому світу (*процес розпочався з XVI ст. із розвитком міжнародної торгівлі*).
- + **Глобальна економіка** - працює як єдина система в масштабі всієї планети (*лише у другій половині XX ст. світова економіка змогла стати глобальною на основі нової інфраструктури, що базується на інформаційних і комунікаційних технологіях*).
- + **Глобальна економіка** – це цілісний планетарний господарський організм, що функціонує на основі єдиної виробничо-збутової мережі, глобальної фінансової системи, планетарної інформаційної мережі.

Суб'єкти глобальної економіки

- 1) національні господарства;
- 2) регіональні інтеграційні угруповання країн (ЄС, НАФТА та ін.);
- 3) транснаціональні і багатонаціональні корпорації;
- 4) міжнародні організації (ООН, СОТ, МВФ та ін.).

2. Становлення глобалістики як науки.

- + **Глобалістика** як наука бере свій початок з 70-х років ХХ століття. До 90-х років глобалістику розуміли *лише як окремі дослідження різних глобальних проблем* (екологічної, демографічної, сировинної, продовольчої проблеми міжнародної безпеки тощо).
- + На сьогодні **глобалістика** – це сучасна інтегрована наука про зміст, тенденції розвитку та наслідки глобалізації, методи світового стратегічного планування і прогнозування.
- + *Напрями сучасної глобалістики:*
 - ✓ **економічна глобалістика**,
 - ✓ політична глобалістика,
 - ✓ соціальна глобалістика,
 - ✓ екологічна глобалістика та ін.

Етапи становлення глобалістики як науки

Етап 1 (кінець 1960-х – початок 1970-х рр.)

Глобалістика застосовувалась в контексті осмислення глобальних проблем

Етап 2 (середина 1970-х – середина 1980-х рр.)

Основний зміст глобалістичних досліджень на цьому етапі - вивчення природи криз і шляхів їх урегулювання

Етап 3 (середина 1980-х – 2000 р.)

Його специфіку визначили історичні зміни на політичній карті світу. Посилилися дослідження прикладних проблем глобалістики

Етап 4 (з 2000 р. по теперішній час)

Пов'язаний з осмисленням глобалізації як процесу становлення загальнопланетарних структур в різних сферах життя суспільства

Предмет, мета та завдання дисципліни «*Теорія глобалізації*»

«*Теорія глобалізації*» є важливою складовою глобалістики як загальної науки.

Її вивчення дає розуміння причин, наслідків та особливостей функціонування сучасної глобальної економіки, що є передумовою:

- + успішної діяльності господарюючого суб'єкта у будь-якій галузі
- + ефективного управління розвитком сучасних господарських процесів та їх результатами.

Предметом вивчення дисципліни є відносини між суб'єктами глобального бізнесу, що визначаються специфікою, закономірностями та тенденціями сучасних економічних трансформацій.

Метою вивчення дисципліни «Теорія глобалізації» є формування знань умов, чинників становлення та механізмів функціонування глобальної економіки.

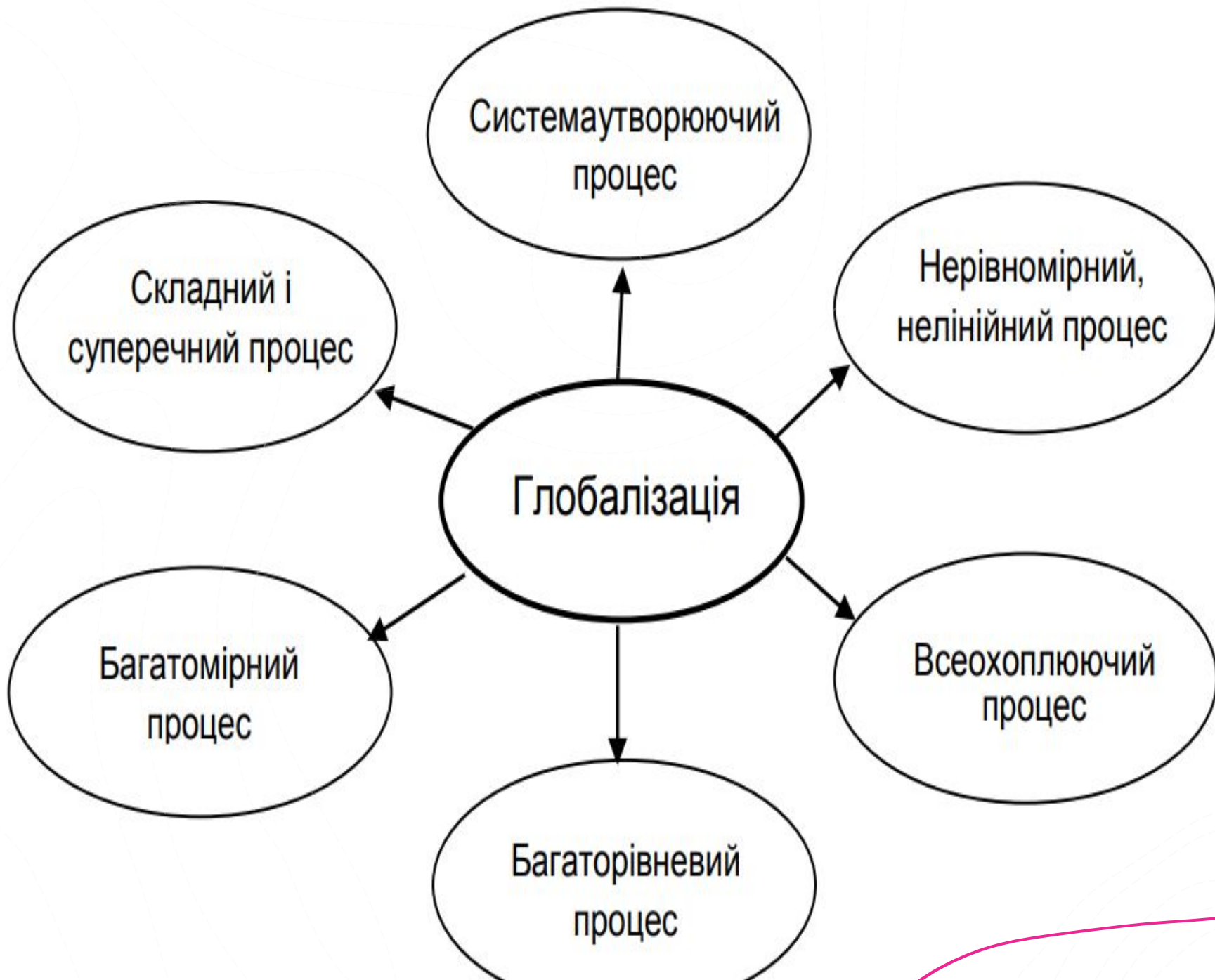
Завданням дисципліни є:

- + вивчення та порівняння різних теоретичних концепцій щодо впливу глобальних трансформацій на світові інтеграційні процеси;
- + розуміння основних параметрів глобального розвитку та способів їх регулювання;
- + аналіз особливостей формування національних і міжнародних стратегій розвитку, впливу глобалізації на економіку України.

3. Сутність та об'єктивні передумови процесу глобалізації.

Складність процесу глобалізації обумовлюють велику кількість підходів до розуміння її сутності (тема 2). Але спільними є наступні риси:

- 1) «глобалізація» являє собою **процес**;
- 2) «глобалізація» має **об'єктивний характер**, адже відбувається незалежно від волі *суб'єктів глобалізації*;
- 3) «глобалізація» є **загальносвітовим процесом**, який охоплює усі без винятку сфери суспільного життя, всі процеси та явища, що відбуваються у світі;
- 4) «глобалізація» сприяє утворенню **взаємозв'язків та взаємозалежності між об'єктами цих процесів**, сприяє загальносвітовій єдності, утвердженню певних стандартів, уніфікації норм, за допомогою яких врегульовуються такі взаємовідносини;
- 5) «глобалізація» є **неоднозначною**, являє собою **двосторонній процес**, наслідками якого є **як позитивні, так і негативні явища**;
- 6) «глобалізація» є **безперервним процесом**, адже навіть у випадку, коли держава буде ізольована від світу, процеси глобалізації обов'язково вплинуть і на неї.

Об'єктивні передумови процесу глобалізації

Передумови глобалізації є багатофакторними.

▣ Виробничі, науково-технічні та технологічні:

- різке зростання масштабів виробництва;
- перехід до нового технологічного способу виробництва — до високих, наукомістких технологій;
- якісно нове покоління засобів транспорту та зв'язку і їхня уніфікація, що забезпечують швидке поширення товарів і послуг, ресурсів і ідей з використанням їх у найбільш сприятливих умовах;
- швидке поширення знань у результаті наукового або іншого видів інтелектуального взаємообміну;
- різке скорочення завдяки передовим технологіям транспортних, телекомунікаційних витрат, значне зниження витрат на обробку, зберігання й використання інформації, що полегшує глобальну інтеграцію національних ринків.

▣ Політичні:

- полегшення свободи пересування громадян, товарів і послуг, капіталів;
- подолання політичних розбіжностей між Сходом і Заходом.

▣ Соціально-культурні:

- ослаблення ролі звичок і традицій, соціальних зв'язків і звичаїв;
- формування глобалізованих «однорідних» засобів масової інформації, мистецтва;
- подолання «кордонів» в освіті завдяки розвитку дистанційного навчання;
- лібералізація підготовки трудових ресурсів, що веде до ослаблення контролю національних держав за відтворення «людського капіталу».

4. Класифікація чинників глобалізації.

- 1) **науково-технічні** -впровадження досягнень НТП у світове господарське життя
- 2) **інформаційні** – зростання швидкості обміну економічною, фінансовою, технічною інформацією в рамках глобальної інформаційної інфраструктури;
- 3) **виробничо-технічні** – зростання масштабів виробництва та міжнародних форм реалізації продукції
- 4) **економічні** - концентрація транснаціонального капіталу
- 5) **політичні** – відкриття державних кордонів, створення регіональних інтеграційних угруповань, підвищення свободи пересування громадян, товарів, послуг, капіталів;
- 6) **соціальні** – ослаблення ролі звичаїв та традицій, соціальних зв'язків, подолання національних обмежень,, що інтенсифікує міжнародну міграцію робочої сили;
- 7) **екологічні** – обумовлені об'єднанням зусиль світового співтовариства, консолідацією ресурсів, координацією дій у вирішенні глобальних екологічних проблем.

5. Основні ознаки сучасного етапу глобалізації:

- + поглиблення міжнародного поділу праці (МПП) та кооперації;
- + взаємозалежність національних економік, їх взаємопроникнення, формування міжнародних виробничих комплексів поза національними кордонами;
- + послаблення можливостей національних держав щодо формування незалежної економічної політики;
- + посилення відкритості національних ринків, розширення масштабів обміну та інтенсифікація процесів руху товарів, послуг, капіталів, робочої сили;
- + створення глобального інформаційного простору;
- + посилення міжнародної конкуренції та домінування ТНК на світових ринках;
- + створення інституцій міждержавного, міжнародного регулювання глобальних проблем;
- + тяжіння світової економіки до єдиних стандартів, цінностей, принципів функціонування.

Завдання до практичного тема 1 (див. Робочу програму)

Семінарське заняття.

1. Поняття глобалізації та основні етапи її розвитку.
2. Мікроекономічний та макроекономічний рівні глобалізації.
3. Індекс глобалізації та методики його обчислення.
4. Рейтинги країн світу за індексом глобалізації.

Самостійна робота студентів.

Виконання індивідуальних завдань:

1. Історичні періоди розвитку процесів глобалізації.
2. Цивілізаційні виміри глобального економічного розвитку.
3. Основні елементи глобальної економіки.
4. Інтернаціоналізація та глобалізація економіки.

Коротко про глобалізацію:

<https://www.youtube.com/watch?v=xPD477FuqtY>

(рос.):

<https://www.youtube.com/watch?v=3ISn7LbeUWg>

